

Tema 24. El catàleg de mesures de la Llei orgànica 5/2000. Les regles per a l'aplicació de les mesures. El tractament legal en cas de pluralitat de mesures. La suspensió condicional de la mesura. La modificació de les mesures. La prescripció dels fets delictius i les mesures

Esquema

- I. El catàleg de mesures de la Llei orgànica 5/2000
 - 1. Consideracions generals
 - 1.1. Finalitat de les mesures
 - 1.2. Marc normatiu de les mesures
 - 1.3. Classificació i ordre de les mesures
 - 2. El catàleg de mesures
 - 2.1. Mesures privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic
 - 2.2. Mesures no privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic
 - 2.3. Mesures no privatives de llibertat restrictives de determinats drets
- II. Les regles per a l'aplicació de les mesures
 - 1. Les regles per determinar el nombre de mesures a imposar
 - 2. Les regles per determinar el tipus de mesura i la seva durada
 - 3. Les altres regles a la hora d'imposar la mesura
- III. El tractament legal en cas de pluralitat de mesures
 - 1. La refosa de mesures de la mateixa naturalesa
 - 2. El compliment simultani o successiu de mesures de diferent naturalesa
- IV. La suspensió condicional de la mesura
 - 1. El jutge competent
 - 2. Els requisits per a la suspensió
 - 3. Les condicions per mantenir la suspensió de la mesura
- V. La modificació de les mesures
 - 1. El procediment
 - 2. Els resultats possibles d'un procediment de revisió
 - 3. Els supòsits especials de revisió per evolució desfavorable del menor
 - 4. Els límits
- VI. La prescripció dels fets delictius i les mesures

I. El catàleg de mesures de la Llei orgànica 5/2000

1. Consideracions generals

1.1. Finalitat de les mesures

La Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, ha optat per instaurar un model de justícia juvenil que trenca, de forma clara, amb els altres dos models que tradicionalment hi ha hagut en aquest àmbit:

a) Trenca amb el *model tutelar, correccionalista i paternalista* que representava la legislació precedent de tribunals tutelars de menors de 1948, declarada

inconstitucional pel Tribunal Constitucional en la sentència 36/91, de 14 de febrer. Aquest model considerava el menor de 16 anys *irresponsable* dels seus actes, per aquest motiu, quan cometia fets delictius o altres conductes irregulars no delictives es convertia en un *objecte de protecció* del poder de l'Estat a través d'uns tribunals de menors que li aplicaven mesures amb una orientació paternalista i sense cap garantia jurídica.

b) La Llei orgànica 5/2000 (en endavant, la Llei) tampoc no va optar pel *model educatiu o de benestar*. Aquest model, dels anys setanta i vuitanta del segle passat, es va instaurar en països amb una estructura d'assistència social forta, com els nòrdics, i es caracteritzava pel fet que el tractament de la delinqüència juvenil no queda en mans de la justícia, sinó d'instàncies administratives de serveis socials, per evitar el contacte del menor amb la justícia penal, a la qual es considerava estigmatitzadora.

Aquest model parteix de la premissa que l'única responsable del fet delictiu és la societat mateixa, i no el menor, pel fet d'haver-li generat un dèficit educatiu que l'ha portat a delinquir. Per aquest motiu no ha de respondre penalment, sinó que ha de ser destinatari de plans educatius i assistencials adequats, d'acceptació voluntària, gestionats per instàncies de caràcter social. Aquest model va fracassar perquè no tenia mecanismes garantistes per obligar el menor quan no volia acceptar les mesures.

El model pel qual ha optat la LO 5/2000 és l'anomenat *model de responsabilitat o model penal juvenil*, que és majoritari en els països del nostre entorn.

El fonament d'aquest model és que el menor, a partir d'una determinada edat (dels 14 anys en el nostre cas) és *considerat responsable* i ha d'assumir, en conseqüència, que el conflicte que ha generat amb el fet delictiu també és, almenys en part, responsabilitat seva.

A diferència del model penal d'adults, on el conflicte s'imputa en exclusiva al subjecte autor del fet, que respon *sempre* amb una pena, aquí es podria parlar d'un model de coresponsabilitat menor/societat, en què el menor que comet una infracció penal pot ser destinatari (no sempre ni en tots els casos) d'alguna de les mesures previstes en la Llei, que, tot i ser sancions penals, perquè restringeixen drets (motiu pel qual s'han d'imposar amb un procediment judicial amb totes les garanties), estan orientades cap a la *prevenció especial positiva*, atès que persegueixen dotar el menor de més competències i habilitats prosocials i educatives que l'ajudin a assolir la integració social i evitar la reincidència.

1.2. Marc normatiu de les mesures

Les mesures que pot imposar el jutge de menors per sentència estan tipificades en l'article 7 de la LO 5/2000.

Durant el procediment i abans de la fermesa de la sentència, el jutge de menors també pot imposar *mesures cautelars* que estan tipificades en l'article 28 de la LO 5/2000.

Cal destacar també que la part III de l'exposició de motius de la Llei es dedica per complet a descriure la finalitat que persegueix cada mesura. Tot i que no té caràcter normatiu, hi ha elements interpretatius sobre la voluntat del legislador en cada mesura.

L'execució de les mesures està regulada en la Llei en el títol VII, articles 43 a 60. Aquest títol va ser desenvolupat reglamentàriament pel Reial decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei, que dedica els articles 6 a 85 a l'execució de les mesures.

Finalment, també s'ha de tenir en compte la Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil, en la qual es desenvolupen i regulen les competències de la Generalitat de Catalunya en matèria de justícia juvenil, i que dedica els articles 10 a 60 a l'execució de les mesures.

1.3. Classificació i ordre de les mesures

Les mesures de l'article 7 es troben ordenades per ordre de restricció de drets: de més restrictiva a menys restrictiva. Aquesta ordenació és necessària per poder aplicar el principi acusatori recollit en l'article 8 de la Llei, que obliga el jutge de menors a no imposar una mesura més restrictiva de drets que la demanada pel ministeri fiscal o per l'acusació particular. Sense aquesta ordenació es podrien originar dubtes sobre quina mesura del catàleg és més o menys restrictiva de drets.

El catàleg de la Llei recull quinze mesures diferents, que es poden agrupar en tres categories:

1) Mesures privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic. Són aquestes:

- a) L'internament en règim tancat
- b) L'internament en règim semiobert
- c) L'internament en règim obert
- d) L'internament terapèutic en règim tancat, semiobert i obert
- e) La permanència de cap de setmana al domicili o en un centre

2) Mesures no privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic. Són aquestes:

- a) El tractament ambulatori
- b) L'assistència a un centre de dia
- c) La llibertat vigilada
- d) La convivència amb una altra persona, família o grup educatiu
- e) Les prestacions en benefici de la comunitat
- f) La realització de tasques socioeducatives
- g) L'amonestació

3) Mesures no privatives de llibertat restrictives de determinats drets. Són aquestes:

- a) La prohibició d'apropar-se o comunicar-se amb la víctima o amb els seus familiars o altres persones que determini el jutge

- b) La privació del permís de conduir ciclomotors o vehicles de motor, o del dret a obtenir-lo, o de les llicències administratives per caçar o per a l'ús d'armes de qualsevol tipus
- c) La inhabilitació absoluta

2. El catàleg de mesures

Les mesures de la Llei 5/2000 es poden analitzar des de molts punts de vista. El criteri seguit a continuació és el d'analitzar *les obligacions* concretes que comporta cada mesura per al menor.

2.1. Mesures privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic

a) L'internament en règim tancat (art. 7.1 a) de la Llei i 24 del Reglament)

En aquesta mesura, el menor està obligat a *residir al centre* i a *desenvolupar-hi* totes les activitats formatives, educatives, laborals i de lleure previstes en el seu programa individualitzat d'execució de la mesura.

L'obligació de desenvolupar les activitats anteriors dins del centre, incloses les de lleure, s'ha d'entendre sense perjudici dels permisos ordinaris, extraordinaris i sortides programades a què pugui tenir dret.

b) L'internament en règim semiobert (art. 7.1 b) de la Llei i 25 del Reglament)

El menor està obligat a *residir al centre* però *pot* realitzar fora alguna o algunes activitats formatives, educatives, laborals i d'oci establertes en el seu programa individualitzat d'execució de la mesura. La realització d'activitats a l'exterior resta condicionada a l'evolució del menor al centre i al compliment dels objectius del programa, i el jutge pot suspendre-la per un temps determinat.

c) L'internament en règim obert (art. 7.1 c) de la Llei i 26 del Reglament)

En aquesta mesura, el menor està obligat a *residir al centre* com a domicili habitual, però *ha de realitzar fora* totes les activitats formatives, laborals, educatives i de lleure, però amb subjecció als horaris i a la planificació feta pel centre.

Segons el Reglament de la Llei, la permanència mínima al centre ha de ser de vuit hores i ha de pernoctar-hi, llevat que el jutge autoritzi un règim de no pernocta durant un temps per motius formatius o laborals. El Reglament també inclou la possibilitat de continuar la mesura en pisos o institucions de caràcter familiar ubicats fora del centre, sota el control de l'entitat.

d) L'internament terapèutic en règim tancat, semiobert o obert (art. 7.1 d) de la Llei i 27 del Reglament)

Els menors estan obligats a *residir* al centre designat i a *rebre* atenció educativa especialitzada o un tractament específic d'alguna de les problemàtiques següents:

anomalies o alteracions psíquiques; dependència de begudes alcohòliques o drogues tòxiques; alteracions en la percepció que determinin una alteració greu de la consciència de la realitat.

És indiferent que les problemàtiques anteriors s'hagin manifestat en el moment de la comissió del fet delictiu o durant l'execució d'un internament d'altre tipus per poder imposar aquesta mesura, sempre que es compleixin els requisits que marca la Llei per imposar aquest tipus d'internament.

El centre on s'hagi de complir aquesta mesura pot ser un centre de justícia juvenil normal que desenvolupi programes de tractament de la problemàtica específica, o bé un centre sociosanitari especialitzat.

La Llei requereix *el consentiment* del menor quan el tractament sigui *per a la deshabitació* de la dependència de substàncies tòxiques. En cas de rebuig, el jutge ha d'aplicar-li una altra mesura del catàleg de la Llei més adient a les seves circumstàncies. Aquest consentiment no és necessari, en canvi, per a l'internament terapèutic adreçat al tractament de les problemàtiques de salut mental.

Finalment, cal dir que aquesta mesura es pot imposar sola o com a complement d'una altra mesura del catàleg.

e) La permanència de cap de setmana al domicili o en un centre (art. 7.1 g) de la Llei i 28 del Reglament)

El menor o jove està obligat a *romandre* al seu domicili o en un centre de menors els caps de setmana imposats en la sentència. Cada cap de setmana té la durada de temps que determini el jutge de menors, amb un màxim de trenta-sis hores, entre la tarda o el vespre del divendres i la nit del diumenge. El menor o el jove també està obligat a dur a terme les tasques socioeducatives que l'imposi el jutge en la sentència.

2.2. Mesures no privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic

Es tracta d'un catàleg de mesures molt heterogeni. Tenen en comú que totes, llevat de l'amonestació, les han d'executar les entitats públiques de les comunitats autònomes, que han de designar un professional perquè sigui el responsable de l'execució directa de la mesura o del seu seguiment.

a) El tractament terapèutic ambulatori (art. 7.1 e) de la Llei i 16 del Reglament)

El menor o el jove està obligat a *assistir* al centre, servei o institució designat, amb la periodicitat requerida pels facultatius que l'atenguin, i a *seguir les pautes* que li hagin fixat per al tractament d'alguna de les problemàtiques següents: anomalies o alteracions psíquiques; dependència de begudes alcohòliques o drogues tòxiques; alteracions en la percepció que determinin una alteració greu de la consciència de la realitat.

La Llei requereix el consentiment del menor si el tractament és per deshabituar-se de la dependència d'alguna de les substàncies descrites. Si no el dóna, el jutge li ha

d'aplicar una altra mesura més adient a les seves circumstàncies. Aquest consentiment no és necessari per al tractament de les problemàtiques de salut mental.

b) L'assistència a un centre de dia (art. 7.1 f) de la Llei i 17 del Reglament)

El menor resideix al seu domicili habitual, però està obligat a *assistir* a un centre de dia de la comunitat amb la periodicitat que s'estableixi, per fer-hi les activitats de suport, educatives, formatives, laborals o d'oci que s'hagin previst en el seu programa individualitzat d'execució de la mesura.

c) La llibertat vigilada (art. 7.1 h) de la Llei i 18 del Reglament)

Aquesta mesura l'executa en el mateix medi social i familiar del menor o del jove un professional designat a aquest efecte per l'entitat pública.

La mesura té com a finalitat donar suport al procés de socialització del menor o del jove i ajudar-lo a superar els factors que poden haver influït en la comissió de la infracció penal.

L'execució de la mesura implica que el professional designat elabori un programa individualitzat d'intervenció, que ha de ser aprovat pel jutge de menors. En aquest programa s'han de planificar els aspectes dels àmbits personal, familiar, social, educatiu, formatiu o laboral en què es considera necessari intervenir; s'han de fixar les pautes socioeducatives que ha de seguir el menor o el jove, i la freqüència de les entrevistes presencials.

En aquesta mesura, el menor o el jove resta obligat a:

- 1) *Sotmetre's al seguiment del professional designat* pel que fa a la seva activitat en general, i a la seva assistència a l'escola, al centre de formació professional o al lloc de treball, segons els casos, en particular. Això vol dir que està obligat a justificar aquestes activitats davant del professional designat.
- 2) *Complir les pautes socioeducatives* que hagi establert el professional en el programa d'intervenció aprovat pel jutge, en els àmbits personal, familiar, social, educatiu, formatiu, laboral, etc., per a la seva integració i reinserció social.
- 3) Relacionada amb les dues obligacions anteriors, la Llei recull expressament l'obligació del menor de *mantenir entrevistes de seguiment amb el professional*, amb la periodicitat establerta en el programa d'intervenció.
- 4) Finalment, si el jutge n'ha imposat en la sentència, el menor *ha de complir la regla o regles de conducta* establertes, que poden ser alguna o algunes de les següents:
 - a) Obligació d'assistir amb regularitat al centre docent, si està en el període de l'ensenyament bàsic obligatori, i acreditar davant el jutge aquesta assistència regular o justificar-ne, si escau, les absències, totes les vegades que sigui requerit.

- b) Obligació de sotmetre's a programes de tipus formatiu, cultural, educatiu, professional, d'educació sexual, d'educació viària o d'altres de similars.
- c) Prohibició d'anar a determinats llocs, establiments o espectacles.
- d) Prohibició d'absentar-se del lloc de residència sense autorització judicial prèvia.
- e) Obligació de residir en un lloc determinat.
- f) Obligació de comparèixer davant del jutge de menors o del professional designat per informar de les activitats dutes a terme i justificar-les.
- g) Qualsevol altra obligació que el jutge d'ofici o a instància del ministeri fiscal, consideri convenients per a la reinserció social del sentenciat, sempre que no atemptin contra la seva dignitat com a persona.

Atesa la diferent naturalesa de les obligacions i prohibicions tipificades, s'entén que l'observació directa del compliment no la pot fer sempre el professional. No obstant això, el professional, en els informes de seguiment ha d'informar el jutge i el ministeri fiscal del grau de compliment conegut i, si escau, dels incompliments dels quals tingui constància.

La llibertat vigilada pot imposar-se també com a condició de la suspensió d'una altra mesura (art. 40.2). També és sempre l'últim període de compliment de les mesures d'internament. En tots els casos, el contingut de la mesura de llibertat vigilada és el mateix que hem vist anteriorment.

d) *La convivència amb una altra persona, família o grup educatiu* (art. 7.1 j) de la Llei i 19 del Reglament)

El menor o el jove *ha de conviure* durant el temps que determini el jutge amb una altra *persona*, una *família* diferent de la seva o amb un *grup educatiu*, prèviament seleccionat per l'entitat pública.

L'expressió *família diferent de la seva* que utilitza la Llei no s'ha d'interpretar en el sentit d'excloure la família extensa (avis, oncles, etc.).

Un *grup educatiu* pot ser el constituït per professionals de l'àmbit de l'educació, de l'assistència social, etc., que conviuen amb el menor o el jove en pisos o cases, en règim de vida familiar.

Si la mesura s'aplica a un menor d'edat, no implica la privació de la pàtria potestat als representants legals, però sí la retirada de la guarda de fet.

La Llei no requereix el consentiment del menor o jove, però és evident que, ateses les característiques especials de la mesura, abans d'imposar-la el jutge ha d'escoltar-lo

per veure quina és la seva predisposició. També ha de ser escoltat el representant legal, si la mesura s'imposa a un menor d'edat.

La mesura no obliga la persona, la família o el grup educatiu seleccionat a acceptar el menor o el jove. L'acceptació de l'encàrrec és voluntària. No obstant això, la persona, la família o el grup educatiu ha de reunir unes característiques determinades per ser seleccionat, previstes en el reglament.

e) Les prestacions en benefici de la comunitat (art. 7.1 k) de la Llei i 20 del Reglament)

El menor o el jove està *obligat a fer les activitats no retribuïdes* que se li indiquin, d'interès social o en benefici de persones en situació de precarietat.

L'adopció de la mesura requereix *el consentiment previ* del menor o del jove, per no incórrer en la vulneració de l'article 25.2 de la Constitució, que prohibeix les mesures i les penes consistents en treballs forçats. Si no hi dóna el consentiment, el jutge li ha d'imposar una altra mesura. El Reglament ha establert en l'article 19 la resta de condicions per a l'execució d'aquesta mesura.

f) La realització de tasques socioeducatives (art. 7.1, l) de la Llei i 21 del Reglament)

Consisteix en l'obligació del menor o el jove *de realitzar activitats específiques* de contingut educatiu que facilitin el desenvolupament de la seva competència social.

La diferència entre aquestes *tasques socioeducatives* i les *prestacions* de la mesura anterior és que han de tenir, necessàriament, un caràcter formatiu, en benefici propi, mentre que les altres tenen un caràcter de prestació d'activitats en benefici de terceres persones.

En l'exposició de motius de la Llei s'assenyalen exemples de tasques socioeducatives.

L'execució d'aquesta mesura no pot implicar mai, la privació de llibertat del menor o del jove ni, tot i haver-se designat un professional per al seu seguiment, un règim de llibertat vigilada encobert.

Cal dir que la realització de tasques socioeducatives també és present en la Llei com a contingut de la mesura de permanència de cap de setmana (art. 7.1 g), com a fórmula de reparació (art. 19) i com a possible condició de la suspensió de la decisió (art. 40.1 c).

g) L'amonestació (art. 7.1, m) de la Llei)

L'execució d'aquesta mesura correspon personalment al jutge en un acte únic. Per tant, l'entitat pública no intervé en la seva execució. Aquest acte té lloc a la seu judicial i consisteix en la manifestació que fa el jutge al menor, de manera concreta i clara, de les raons que fan intolerable socialment el fet comès, les conseqüències que ha tingut o podria haver tingut per a la víctima, i la recomanació de no tornar a cometre'l en el futur.

2.3. Mesures no privatives de llibertat restrictives de determinats drets

a) La prohibició d'apropar-se o comunicar-se amb la víctima o amb els seus familiars o altres persones que determini el jutge (art. 7.1, i) de la Llei)

Aquesta mesura fa recaure sobre el menor una o les dues obligacions següents, segons hagi establert el jutge en la sentència:

- a) No apropar-se a aquestes persones, en qualsevol lloc on siguin, ni al seu domicili, ni al seu centre docent, ni als seus llocs de treball ni a qualsevol altre lloc que sigui freqüentat per elles.
- b) No comunicar-se amb aquestes persones per cap mitjà de comunicació o mitjà informàtic o telemàtic, ni establir-hi cap contacte escrit, verbal o visual.

La Llei ha establert que si aquesta mesura implica la impossibilitat del menor de continuar vivint amb els pares, els tutors o els guardadors (pel fet que aquestes persones siguin les víctimes), el ministeri fiscal ha de remetre'n testimoni a l'entitat pública de protecció de menors i aquesta entitat ha de promoure les mesures de protecció adequades a les circumstàncies del menor mentre duri la mesura.

b) La privació del permís de conduir ciclomotors o vehicles de motor, o del dret a obtenir-lo, o de llicències administratives per a la caça o per a l'ús de qualsevol mena d'armes (art. 7.1, n) de la Llei i 8.4 del Reglament)

Suposa la retirada del permís de conduir ciclomotors o vehicles de motor, si el menor té el permís, o la privació del dret a obtenir-lo si encara no té el permís per la seva edat.

c) La inhabilitació absoluta (art. 7.1, ñ) de la Llei i 8.4 del Reglament)

Aquesta mesura es va introduir per la Llei orgànica 7/2000, de 22 de desembre, de modificació de la Llei orgànica 5/2000, en relació amb els delictes de terrorisme.

D'una banda, produeix l'efecte de la privació definitiva de tots els honors, les ocupacions i càrrecs públics, encara que siguin electius, i, d'altra banda, produeix la incapacitat per obtenir aquests mateixos càrrecs o qualsevol altre, i la de ser elegit per a càrrec públic, durant el temps de la mesura.

Aquesta mesura s'imposa com a accessòria, juntament amb la mesura principal que correspongui, quan el menor sigui condemnat pels delictes de terrorisme dels articles 571 a 580 del Codi penal (CP).

II. Les regles per a l'aplicació de les mesures

La Llei orgànica 5/2000 estableix les regles que ha de seguir el jutge de menors a l'hora de determinar en la sentència el nombre de mesures, el tipus i la seva durada.

1. Les regles per determinar el nombre de mesures a imposar

L'article 7.4 de la Llei orgànica 5/2000 estableix que el jutge de menors pot imposar en la sentència una mesura o més, amb independència que hagi jutjat un únic fet delictiu o més d'un fet.

Ara bé, en el cas que opti per imposar més d'una mesura, no poden ser de la mateixa classe o tipus. És a dir, si, per exemple, imposa en la sentència dues mesures i una és la llibertat vigilada, l'altra mesura no pot ser també una llibertat vigilada, sinó que ha de ser una altra diferent del catàleg de la Llei.

2. Les regles per determinar el tipus de mesura i la seva durada

a) Si el fet és una falta penal (a partir de la reforma del Codi penal de 2015 aquesta referència s'ha d'entendre feta als delictes lleus). L'article 9.1 estableix que el jutge *només* pot imposar alguna o algunes de les mesures següents: la mesura de *llibertat vigilada* fins a un màxim de sis mesos; *l'amonestació*; la *permanència de cap de setmana* fins a un màxim de quatre caps de setmana; les *prestacions en benefici de la comunitat* fins a cinquanta hores; la *privació del permís de conduir o d'altres llicències administratives* fins a un any; la *prohibició d'aproximar-se o comunicar-se amb la víctima o amb aquells dels seus familiars o altres persones que determini el jutge* fins a sis mesos; i la *realització de tasques socioeducatives* fins a sis mesos.

b) Si el fet és un delicte (greu o menys greu): hi ha una regla general i tres excepcions:

La regla general és que el jutge de menors *pot elegir* qualsevol mesura del catàleg de la Llei, excepte l'internament en règim tancat. La durada màxima de la mesura no pot excedir els dos anys; la mesura de prestacions en benefici de la comunitat no pot superar les cent hores, i la mesura de permanència de cap de setmana no pot superar els vuit caps de setmana (art. 9.3).

Les *excepcions* són les següents:

1a. Si el menor és autor d'un *delicte greu*, o d'un *delicte menys greu amb violència o intimidació en les persones o amb greu risc per a la vida o la integritat física*; o comet el delicte *en grup o al servei d'una banda, organització o associació per delinquir*, el jutge de menors li pot imposar qualsevol mesura, *inclòs l'internament en règim tancat* (art. 9.2 i 10.1). En aquest cas, la durada màxima de les mesures augmenta:

a) Si en el moment dels fets el menor tenia 14 o 15 anys, la mesura pot arribar als tres anys; les prestacions en benefici de la comunitat a cent cinquanta hores, i la permanència de cap de setmana a dotze caps de setmana.

b) Si en el moment dels fets el menor tenia 16 o 17 anys, la mesura pot arribar als sis anys; les prestacions en benefici de la comunitat a les dues-centes hores, i la permanència de cap de setmana als setze caps de setmana. No obstant això, si el fet comès pel menor de 16 o 17 anys és considerat *d'extrema gravetat*, el jutge li *ha d'imposar*, necessàriament, una mesura d'internament en règim tancat d'un a sis anys, complementada amb una altra mesura de llibertat vigilada de fins a cinc

anys. La Llei diu que sempre s'ha de considerar que hi ha extrema gravetat si hi ha reincidència.

2a. Si el delicte és contra la vida, violació, terrorisme, o un delicte que tingui assenyalada una pena de presó en el CP igual o superior a quinze anys, el jutge està obligat a imposar les mesures següents (art. 10.2, 10.3 i 11):

a) Si el menor té 14 o 15 anys, una mesura *d'internament en règim tancat* d'un a cinc anys de durada, complementada, si escau, per una altra mesura de llibertat vigilada de fins a tres anys. La mesura d'internament en règim tancat pot arribar a sis anys si el menor, amb el delicte, ha comès alguna infracció més.

b) Si el menor té 16 o 17 anys, una mesura *d'internament en règim tancat* d'un a vuit anys de durada, complementada, si escau, per una altra de llibertat vigilada de fins a cinc anys. La mesura d'internament en règim tancat pot arribar a deu anys si el menor, amb el delicte, ha comès alguna infracció més.

També ha d'imposar al menor la mesura complementària *d'inhabilitació absoluta*, de quatre a quinze anys, si el delicte és de terrorisme (art. 10.3).

3a. Si en la comissió del fet concorren les eximents 1a, 2a o 3a de l'article 20 CP, el jutge de menors *només pot aplicar* al menor les mesures terapèutiques descrites en l'article 7.1, lletres d) i e) de la Llei (internament terapèutic o tractament ambulatori).

3. Les regles a la hora d'imposar la mesura

1a. El jutge de menors no pot imposar a un menor una mesura d'internament de més durada que la pena de presó que se li hauria imposat pel mateix fet si fos major d'edat i declarat responsable d'acord amb el Codi penal (art. 8, paràgraf segon). Això significa que si, per exemple, el delicte comès està penat en el Codi penal amb una multa, el jutge de menors no li pot imposar una mesura d'internament; si està penat amb un any de presó, no li pot imposar una mesura de més d'un any d'internament.

2a. El jutge de menors no pot imposar a un menor una mesura més greu ni per un temps superior a la mesura sol·licitada pel ministeri fiscal o per l'acusador particular (art.8, primer paràgraf). Això significa que si el fiscal i l'acusació sol·liciten deu mesos de llibertat vigilada, el jutge no pot imposar dotze mesos, o una mesura d'internament.

3a. Respectant les regles vistes, el jutge, finalment, ha d'individualitzar la mesura en la sentència tenint en compte les proves practicades, les raons exposades per les parts, les circumstàncies i la gravetat dels fets, així com l'interès del menor, la seva personalitat, la situació, les necessitats, l'entorn familiar i social del menor, l'edat en el moment de dictar la sentència i la circumstància que el menor hagi comès o no amb anterioritat altres fets de la mateixa naturalesa (art. 7.3 i 39 de la Llei).

4a. Si el Jutge imposa una mesura d'internament, en la sentència haurà d'especificar la part de temps que serà d'internament efectiu en el centre i la part de mesura que s'executarà en règim de llibertat vigilada (art. 7.2).

III. El tractament legal en cas de pluralitat de mesures

Quan un menor rep successives mesures d'un mateix jutjat o de diferents jutjats de menors, la Llei orgànica 5/2000 ha previst dos mecanismes diferents per regular l'execució d'aquestes mesures: *la refosa de mesures de la mateixa naturalesa* i *el compliment simultani o successiu de mesures de diferent naturalesa* (art. 47).

1. La refosa de mesures de la mateixa naturalesa

L'article 47.2 estableix que si a un menor se li han imposat en diferents procediments dues o més mesures de la *mateixa naturalesa*, el jutge competent per a l'execució de les mesures *ha de refondre-les en una sola mesura, sumant la durada de les mesures fins al límit del doble de la més greu de les refoses*. El jutge ha de fer la refosa de cada grup de mesures que siguin de la mateixa naturalesa.

Per exemple, si a un menor li han imposat en diferents procediments tres mesures d'internament en règim tancat de tres, cinc i sis mesos, respectivament, i dues mesures de llibertat vigilada de deu i sis mesos, respectivament, el jutge competent per a l'execució (el jutge que hagi dictat la primera mesura) ha de refondre les mesures d'internament en una única mesura d'internament de dotze mesos (la suma de les tres –catorze mesos– però amb el límit total en el doble de la més greu, que són dotze mesos) i les dues mesures de llibertat vigilada en una única mesura de llibertat vigilada de setze mesos.

La refosa s'ha de tornar a fer sempre que s'imposin al menor noves mesures de la mateixa naturalesa de les que ja tingui (art. 47.3), de manera que el menor sempre tingui, com a màxim, una mesura de cada tipus. En l'exemple anterior, si rep una nova mesura de llibertat vigilada, el jutge l'ha de refondre amb la llibertat vigilada que ja té.

2. El compliment simultani o successiu de mesures de diferent naturalesa

Les mesures de diferent naturalesa que tingui un menor s'han de complir simultàniament, sempre que sigui possible (art. 47.1). Cal dir que són susceptibles de compliment simultani les mesures enumerades en l'article 11.1 del Reglament de la Llei.

Si no és possible el compliment simultani, s'han de complir de forma successiva, d'acord amb els criteris previstos en l'article 47.5 de la Llei, que són:

- a) La mesura d'internament terapèutic s'ha d'executar amb preferència a qualsevol altra.
- b) La mesura d'internament en règim tancat s'ha d'executar amb preferència a la resta de les mesures d'internament.
- c) La mesura d'internament s'ha de complir abans que les no privatives de llibertat, i, si s'escau, ha d'interrompre l'execució d'aquestes.
- d) Les mesures de llibertat vigilada previstes a l'article 10 s'han d'executar una vegada finalitzat l'internament en règim tancat que preveu el mateix article.

No obstant això, en atenció a l'interès del menor, el jutge de menors, amb l'informe previ del ministeri fiscal, de les altres parts i de l'entitat pública, pot acordar motivadament l'alteració de l'ordre de compliment previst a les regles anteriors.

IV. La suspensió condicional de la mesura

1. El jutge competent

La suspensió condicional de la mesura es regula en l'article 40 de la Llei. La pot acordar el *jutge sentenciador* en la mateixa sentència o el *jutge competent de l'execució* un cop sigui ferma. La poden imposar d'ofici o a instància del ministeri fiscal o de l'advocat, un cop escoltats l'equip tècnic (si se suspèn en la mateixa sentència) o l'entitat pública (si se suspèn en fase d'execució).

2. Els requisits per a la suspensió

- La mesura a suspendre no ha de ser superior a dos anys de durada.

- No es pot suspendre la mesura d'internament en règim tancat imposada a un jove de 16 o 17 anys (sí que es pot si té 14 o 15 anys) pels delictes contra la vida, violació, terrorisme, fins que no hagi complert, al menys, la meitat de la mesura (art. 10.2 b).

3. Les condicions per mantenir la suspensió de la mesura

Les condicions per mantenir la suspensió són les següents:

- a) No ser condemnat en sentència ferma *per un delicte* comès durant el temps que duri la suspensió, si ha assolit la majoria d'edat, o que no li sigui aplicada cap mesura en sentència ferma en un procediment de la Llei orgànica 5/2000 durant el temps que duri la suspensió.

- b) Que el menor assumeixi el compromís de mostrar l'actitud i la disposició de reintegrar-se a la societat i no cometre noves infraccions penals.

- c) A més, el jutge pot establir l'aplicació d'un règim de llibertat vigilada durant el termini de la suspensió, o l'obligació d'executar una activitat socioeducativa.

Si el menor no compleix alguna o cap de les condicions anteriors, el jutge de menors ha d'aixecar la suspensió i s'ha de procedir a executar la sentència.

V. La modificació de les mesures

Una manifestació del principi d'oportunitat i d'adequació a les circumstàncies del menor de la jurisdicció de menors és la possibilitat que atorga la Llei al jutge de menors de revisar les mesures. Els articles que regulen la revisió són el 13 i el 51 de la Llei.

1. El procediment

El jutge de menors competent per a l'execució de la mesura, d'ofici o a instància del ministeri fiscal, del lletrat del menor o de l'administració executora de la mesura, escoltades les parts i l'equip tècnic o l'entitat pública, pot iniciar el procediment de modificació de la mesura abans de l'inici (l'art. 13 diu que *en qualsevol moment*) o durant l'execució (art. 51). La conciliació del menor amb la víctima durant l'execució, també pot ser un motiu per iniciar el procediment de revisió de la mesura.

2. Els resultats possibles d'un procediment de revisió

El jutge de menors pot adoptar alguna d'aquestes decisions al final del procediment:

- a) No modificar la mesura ni el temps imposat
- b) Mantenir la mesura però reduir el temps
- c) Deixar sense efecte la mesura abans del seu inici, o del temps que resta d'execució
- d) Substituir la mesura per una altra, per un temps igual o inferior al que resti per al seu compliment, sempre que la nova mesura es pugui imposar atenent a la infracció comesa

3. Els supòsits especials de revisió per evolució desfavorable del menor

a) Quan el jutge de menors hagi substituït la mesura d'internament en règim tancat per la d'internament en règim semiobert o obert, i el menor evolucioni desfavorablement, el jutge pot deixar sense efecte la substitució i tornar a aplicar la mesura substituïda d'internament en règim tancat (art. 51.2).

b) Igualment, si la mesura imposada és la d'internament en règim semiobert i el menor evoluciona desfavorablement, el jutge de menors la pot substituir per la d'internament en règim tancat, quan el fet delictiu pel qual es va imposar la mesura d'internament en règim semiobert sigui algun dels previstos en l'article 9.2 de la Llei, que permeten un internament tancat (art. 51.2).

4. Els límits

Les mesures d'internament en règim tancat imposades a un jove de 16 o 17 anys pels delictes més greus de l'article 10.1 b i 10.2 b, només es poden revisar a partir que s'hagi complert un mínim de temps de la mesura (un any o la meitat, respectivament).

VI. La prescripció dels fets delictius i de les mesures

Està regulada en l'article 15 de la Llei.

a) *Els fets delictius* comesos pels menors prescriuen:

- D'acord amb les normes del Codi penal (art. 131 CP), quan es tracti dels fets delictius tipificats en els articles 138, 139 (contra la vida), 179, 180 (violació) i 571 a 580 (terrorisme) del Codi penal o qualsevol altre sancionat en el Codi penal o en les lleis penals especials amb pena de presó igual o superior a quinze anys.
- Al cap de cinc anys, quan es tracti d'un delicte greu sancionat en el Codi penal amb una pena superior a deu anys.

- Al cap de tres anys, quan es tracti de qualsevol altre delictes greu.
- Al cap d'un any, quan es tracti d'un delictes menys greu.
- Al cap de tres mesos, quan es tracti d'una falta (a partir de la reforma del CP de 2015 aquesta referència s'ha d'entendre feta als delictes lleus).

b) *Les mesures prescriuen:*

- Als tres anys, les que tinguin una durada superior als dos anys.
- Als dos anys, la resta de mesures.
- A l'any, l'amonestació, les prestacions en benefici de la comunitat i la permanència de cap de setmana.

El termini de prescripció dels fets delictius comença a comptar d'acord amb les normes del article 132 CP, i el de les mesures conforme a les regles de l'article 135 CP.

Punts clau

- La Llei orgànica 5/2000 ha previst un extens catàleg de quinze mesures: cinc privatives de llibertat i deu no privatives de llibertat, amb una finalitat educativa o terapèutica, llevat d'algunes que només són restrictives de determinats drets.
- La Llei estableix les regles que cal seguir, en funció de la gravetat del fet i de l'edat del menor, per determinar el nombre de mesures que cal aplicar, el tipus de mesura i la durada, tot i que la Llei atorga al jutge de menors un marge de flexibilitat per elegir la mesura i també per suspendre-la condicionalment o modificar-la.
- La Llei ha previst un mecanisme de refosa de mesures de la mateixa naturalesa i uns criteris d'ordenació de l'execució quan hi concorren diverses mesures de diferent naturalesa.

Bibliografia

DÍAZ-MAROTO Y VILLAREJO, Julio; FEIJÓO SÁNCHEZ, Bernardo; POZUELO PÉREZ, Laura (2008). *Comentarios a la Ley Reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores*. Madrid: Thomson-Civitas.

ORNOSA FERNÁNDEZ, María Rosario (2007). *Derecho penal de menores: Comentarios a la Ley Orgánica 5/2000, reformada por la Ley Orgánica 8/2006, y a su reglamento*. Barcelona: Bosch.